

Іваніцька Н. О., бакалавр, Середя О. О., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інтелектуалізації облікових процесів у фінансовому менеджменті підприємств. Розкрито сутність упровадження цифрових технологій у систему обліку та їх вплив на підвищення якості фінансової інформації й ефективності управлінських рішень. Визначено основні проблеми, що стримують цифрову трансформацію облікової сфери, серед яких нормативна нестабільність, кадрові обмеження та ризики інформаційної безпеки. Узагальнено переваги інтелектуальних рішень і окреслено перспективи розвитку «розумного обліку» як стратегічного напрямку модернізації фінансового менеджменту підприємств.

Ключові слова: інтелектуалізація обліку, фінансовий менеджмент, цифрові технології, штучний інтелект, ERP-системи, «розумний» облік.

Ivanitska N. O., Bachelor, Sereda O. O., Assoc.

Kyiv National University of Technologies and Design

INTELLECTUALIZATION OF ACCOUNTING PROCESSES IN FINANCIAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES: PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The article is devoted to the study of the intellectualization of accounting processes in the financial management of enterprises. It reveals the essence of introducing digital technologies into the accounting system and their impact on improving the quality of financial information and the effectiveness of managerial decision-making. The key challenges hindering the digital transformation of the accounting sphere – such as regulatory instability, staffing constraints, and information security risks – are identified. The advantages of intelligent solutions are summarized, and the prospects for the development of "smart accounting" as a strategic direction for modernizing the financial management of enterprises are outlined.

Keywords: intellectualization of accounting, financial management, digital technologies, artificial intelligence, ERP systems, Smart Accounting.

Вступ. Дослідження інтелектуалізації облікових процесів у фінансовому менеджменті підприємств обґрунтоване сучасними тенденціями цифровізації економіки та зростанням вимог до ефективності управлінських рішень. Інтелектуалізація обліку забезпечує підвищення точності, оперативності та аналітичного потенціалу фінансової інформації, що є важливим для оптимізації ресурсів, управління ризиками та прийняття стратегічних рішень. Водночас впровадження інтелектуальних технологій у фінансовий менеджмент супроводжується складнощами, пов'язаними з обмеженими фінансовими ресурсами, недосконалістю нормативного забезпечення, підготовкою персоналу та забезпеченням інформаційної безпеки.

Питанням застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку та фінансовому менеджменті присвячено роботи вітчизняних вчених Ф. Бутинця, М. Бенька, О. Волода, В. Гужви, В. Завгороднього, С. Івахненкова, В. Ісакова, Ю. Кузьмінського, М. Лучка, В. Муравського, П. Куцика, В. Шквіри.

Проблемам цифровізації обліку та управління на підприємствах приділяли увагу Н.Ю. Брюховецька, О.А. Богуцька [1], Н. Давиденко, А. Буряк, О. Ключка [2], М.Ф. Деніщук [3], Н.В. Курган, Н. Ковалевська, І. Нестеренко, О. Луценко, О. Нестеренко, Ю. Глушак, В.В. Новіков [4], М. Сороколіт, А.М. Черножукова, Т.П. Лободзинська.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених цифровізації обліку та фінансового менеджменту, низка важливих аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, потребують систематизації та наукового узагальнення переваги інтелектуалізованих облікових технологій, окреслення проблем їх упровадження, а також визначення стратегічних перспектив розвитку «розумного» обліку в умовах цифрової трансформації підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інтелектуалізації облікових процесів, виявлення основних проблем, переваг і перспектив використання цифрових технологій у фінансовому менеджменті підприємств.

Результати досліджень. Облікові процеси є невід’ємною складовою фінансового менеджменту підприємств, оскільки забезпечують формування, узагальнення та аналіз інформації про його господарську діяльність. Саме завдяки ефективній організації обліку керівництво отримує достовірні дані для прийняття управлінських рішень, планування витрат, оцінки фінансових результатів і контролю за ресурсами. Особливістю предметної сфери бухгалтерського обліку є її висока ступінь регламентованості, що зумовлена необхідністю забезпечення єдності методологічних підходів, порівнянності звітних даних і дотримання законодавчих вимог. Бухгалтерський облік виступає сферою, де кожна операція має нормативне підґрунтя, а процес формування фінансової інформації суворо регламентований системою стандартів, інструкцій і методичних положень. Така правова детермінованість є необхідною умовою достовірності фінансової інформації, однак вона знижує адаптивність системи обліку до динамічних змін економічного середовища та ускладнює впровадження інноваційних підходів.

Сучасний стан розвитку облікової системи України характеризується високим рівнем нормативної турбулентності. Щорічне прийняття тисяч нових нормативно-законодавчих актів, що регулюють фінансово-господарську діяльність, створює значне навантаження на суб’єкти обліку. Постійні зміни в податковому, фінансовому та бухгалтерському законодавстві зумовлюють зростання складності облікових процедур, підвищують ризики помилок і потребують безперервного оновлення професійних знань [3].

Додатковим дестабілізуючим чинником є релокація підприємств унаслідок воєнних дій, що призводить до необхідності реорганізації фінансових систем, зміни облікових політик і втрати частини документаційної бази. Водночас відтік кваліфікованих бухгалтерських кадрів за кордон спричинив кадровий дефіцит, який заповнюється молодосвідченими фахівцями. Це призводить до зниження якості фінансової звітності, обмеження можливостей контролю та зростання ризиків інформаційних спотворень.

Наступною проблемою у сучасних умовах є проблема забезпечення високої якості інформаційної підтримки діяльності бухгалтера в процесі виконання щоденних завдань. Недостатній рівень автоматизації, фрагментарність джерел даних і постійні зміни у нормативному полі ускладнюють доступ до актуальної та достовірної інформації [3]. Водночас, поряд із наданням інформаційних послуг з питань обліку, дедалі більшої ваги набуває інтелектуальна підтримка процесів прийняття управлінських рішень, зокрема при виборі оптимальних методів ведення фінансового обліку, оцінки активів та формування фінансової звітності.

У науковій літературі поняття «інтелектуалізація підприємств» трактується як процес підвищення ролі інтелектуального капіталу, знань та інновацій у забезпеченні ефективності діяльності суб’єктів господарювання. [1] Через призму цього підходу, інтелектуалізацію облікових процесів у фінансовому менеджменті підприємств можна визначити як процес впровадження інтелектуальних технологій, аналітичних систем та

інноваційних методів обробки інформації з метою підвищення ефективності фінансового управління, якості облікових даних і рівня обґрунтованості управлінських рішень.

Український бізнес поступово впроваджує цифрові технології, зокрема штучний інтелект, хмарні сервіси, аналітику великих даних та засоби кібербезпеки. За даними опитування Kyivstar Hub [5], частина компаній вже активно використовує зазначені технології, тоді як інші планують розширити їхнє застосування в найближчому майбутньому (рис. 1). Дослідження показало, що 30% компаній змогли суттєво підвищити продуктивність працівників, скоротивши час, витрачений на рутинні завдання, та покращивши загальну ефективність роботи, рівень задоволення потреб бізнесу у сфері документообігу та бухгалтерії через технологічних рішень становить 19%.



Джерело: [5].

Рис. 1. Рівень використання технологій в українських компаніях

Попри воєнні події, 60% українських компаній прискорили темпи цифрової трансформації в 2025 році, інвестуючи до 5% щорічного доходу у відповідні технології, найвищий рівень інвестицій (20%), спостерігається у харчовій промисловості, телекомунікаціях та фінансовому секторі [5]. Інвестиції в штучний інтелект зробили лише 38,2% компаній в Україні, пріоритетним напрямом є хмарні технології, у які вкладається понад 94% компаній [5]. В Україні 32,6% зареєстрованих компаній використовують інструменти аналізу даних, 27,7% застосовують хмарні технології, а 22,4% впроваджують штучний інтелект [6].

Основними напрямками інтелектуалізації облікових процесів є [2, 4, 5, 7]:

- автоматизація облікових процесів на основі штучного інтелекту та машинного навчання;
- аналітична обробка великих масивів фінансових даних (Big Data) для виявлення закономірностей і ризиків;
- використання цифрових платформ і хмарних сервісів, що забезпечують інтеграцію облікових, аналітичних і фінансових функцій;
- підтримка управлінських рішень через застосування алгоритмів прогнозування, оптимізації витрат і моделювання фінансових сценаріїв.

У контексті зазначених напрямів інтелектуалізації важливо підкреслити, що їх реалізація на практиці безпосередньо пов'язана з впровадженням сучасних облікових і фінансово-аналітичних систем. Такі програмні рішення виступають технологічним підґрунтям для автоматизації облікових процедур, формування достовірної інформаційної бази управління та підвищення ефективності фінансового менеджменту

підприємства. З огляду на це доцільно розглянути найпоширеніші системи, які використовуються на українських підприємствах для інтелектуалізації облікових процесів, а також оцінити рівень інтеграції в них сучасних цифрових технологій – штучного інтелекту, хмарних сервісів і обробки великих даних (табл. 1).

Таблиця 1

Програмні продукти, що забезпечують інтелектуалізацію облікових процесів та фінансового менеджменту на українських підприємствах

Назва програмного продукту	Характеристика	Елементи інтелектуалізації
Odoo	Модульна ERP-система з українською локалізацією, включає фінансовий облік, аналітику та інтеграцію з ERP/CRM.	AI-асистент для модулів CRM, Helpdesk та Documents, інтелектуальне OCR (розпізнавання рахунків), автоматичні рекомендації.
Microsoft Dynamics 365 Business Central	Міжнародне ERP-рішення, яке українські підприємства впроваджують для автоматизації фінансового та управлінського обліку.	Вбудований Copilot (AI-рекомендації, автоматичні пояснення, створення документів), прогнозування попиту, автоматизація звірки платежів, інтеграція з MS 365 та Power BI.
IT-Enterprise ERP	Українське ERP-пакетне рішення, підходить для великих підприємств, включає фінанси, виробництво, облік.	Industry 4.0 (збір даних з датчиків на виробництві), прогнозна аналітика, AI-аналіз ризиків, Моделі оптимізації виробництва.
Universal 9 ERP	Рішення від української компанії – комплекс для створення єдиного інформаційного простору підприємства, включно з бухгалтерським обліком.	Автоматизований аналіз операцій, підтримка роботи з великими масивами даних, інтеграція з BI-сервісами.
Torgsoft	ERP-система для роздрібної та гуртової торгівлі, яка автоматизує облік товарів, фінансів і продажів.	Автоматична аналітика продажів, Аналітичні звіти (без AI/ML), інтеграція з Е-обліком, онлайн-касами.
BAS ERP	Українська ERP-система для автоматизації управління фінансами, виробництвом, продажами, закупівлями, складом та персоналом.	Автоматизація рутинних операцій, оперативний аналіз даних, інтеграція з окремими AI-сервісами можлива, але не є базовою функцією.
SAP S/4 HANA	Інтелектуальна інтегрована ERP-система нового покоління для великих підприємств. Використовується в українському агросекторі для фінансового планування та обліку.	Вбудований AI/ML, аналітика в реальному часі, Intelligent RPA, прогнозні моделі, автоматизація Financial Closing Cockpit.
SAP Business One	ERP-система, орієнтована на малий та середній бізнес, має функції бухгалтерського обліку, продажів і управління.	Аналітика в реальному часі, прогнозування грошових потоків, автоматизація документів.

Джерело: складено авторами на основі [10–16].

До групи з базовим рівнем інтелектуалізації належать програмні рішення, у яких інтелектуальні функції реалізовані фрагментарно та переважно обмежуються окремими аналітичними або сервісними інструментами. До таких систем можна віднести Odoo, Universal 9 ERP та Torgsoft. Їхня функціональність зосереджена на базовій автоматизації обліку, формуванні стандартної звітності та алгоритмічній обробці даних. Хоча ці продукти можуть містити окремі елементи штучного інтелекту – наприклад, автоматичну аналітику продажів, розпізнавання документів чи маркетингові підказки – вони не забезпечують комплексної інтелектуалізації бізнес-процесів і не інтегрують AI як ключовий елемент управлінської аналітики.

Середній рівень інтелектуалізації характерний для систем, у яких інтелектуальні можливості впроваджені більш системно та охоплюють декілька ключових бізнес-функцій. До таких продуктів належать IT Enterprise ERP, BAS ERP та SAP Business One. Вони підтримують прогнозну аналітику, автоматизоване прийняття рішень, аналіз ризиків, а також частково використовують машинне навчання. Ці системи дозволяють підвищити ефективність фінансового управління за рахунок оперативного доступу до даних, інтелектуальних рекомендацій та автоматизації складніших облікових операцій, однак не охоплюють усі бізнес-процеси єдиною AI-платформою.

Високий рівень інтелектуалізації демонструють програмні продукти нового покоління – передусім SAP S/4HANA та Microsoft Dynamics 365 Business Central. Для них характерне комплексне впровадження штучного інтелекту, машинного навчання, інтелектуальної роботизації бізнес-процесів (RPA), прогнозної аналітики та моделювання в реальному часі. Функціональність таких систем передбачає глибоку інтеграцію інтелектуальних модулів у фінансовий, управлінський, логістичний та операційний контури, що забезпечує інтелектуалізацію системи управління підприємством на стратегічному рівні.

Таким чином, запропонований розподіл демонструє, що рівень інтелектуалізації програмного забезпечення прямо впливає на можливості його застосування у фінансовому менеджменті: від базової автоматизації до глибокої трансформації бізнес-процесів на основі штучного інтелекту.

Розвиток інтелектуалізації обліку в Україні відбувається за двома основними шляхами: еволюційним розширенням класичних ERP-систем із впровадженням AI-модулів та мобільних, хмарних технологій, а також появою спеціалізованих інструментів автоматичної звітності. Це формує сучасний рівень цифрової трансформації облікових і управлінських процесів, створюючи основу для їх подальшого розвитку.

Незважаючи на зростаючу актуальність інтелектуалізації облікових процесів, її практичне впровадження у діяльність вітчизняних підприємств супроводжується низкою проблем і обмежень. Передусім це недостатній рівень цифрової та інформаційної компетентності персоналу, що ускладнює адаптацію працівників бухгалтерських і фінансових служб до нових технологічних рішень [17]. Значна частина спеціалістів орієнтується переважно на традиційні методи ведення обліку, що стримує розвиток інноваційного мислення та аналітичних підходів у сфері фінансового управління.

Другим вагомим бар'єром виступає обмеженість фінансових ресурсів, необхідних для модернізації інформаційної інфраструктури підприємств [17]. Упровадження інтелектуальних систем обліку потребує значних інвестицій у програмне забезпечення, кіберзахист і технічну підтримку, що для багатьох підприємств є економічно складним завданням.

Суттєвою проблемою також є відсутність єдиних методичних і нормативних підходів до організації інтелектуалізованого обліку [2]. Недосконалість законодавчої бази, часті зміни податкових та фінансових регламентів створюють додаткові ризики для інтеграції інноваційних технологій у практику фінансового менеджменту. Особливої уваги

потребує питання захисту інформації та фінансових даних, оскільки автоматизація та використання штучного інтелекту супроводжуються зростанням кіберзагроз і ризиком несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації.

Вирішення виявлених проблем потребує переосмислення підходів до організації облікових процесів та впровадження сучасних технологічних рішень, здатних забезпечити їх гнучкість, самонавчання й аналітичну спроможність.

Концепція «розумного» обліку (Smart Accounting) виникла на початку 2010-х років як відповідь на зростання обсягів фінансових даних, потребу в оперативній аналітиці та обмеженість традиційних облікових систем у підтримці управлінських рішень. Її поява зумовлена розвитком штучного інтелекту, Big Data та хмарних технологій, які дозволили перейти від звичайної автоматизації операцій до інтелектуального аналізу та прогнозування фінансових показників [17].

У межах сучасної моделі цифрової трансформації бізнесу концепція «розумного» обліку формується як інтеграційна модель, що поєднує методологію бухгалтерського обліку з інструментами штучного інтелекту, машинного навчання, аналітики великих даних та хмарних технологій. Її сутність полягає у створенні інтелектуального середовища обліку, здатного здійснювати аналітичну інтерпретацію даних, прогнозування та підтримку управлінських рішень у реальному часі [17].

Основними принципами концепції розумного обліку є:

- інтегрованість – забезпечення взаємозв'язку облікових, управлінських і аналітичних підсистем підприємства;
- адаптивність – здатність системи самонавчатися на основі накопиченого досвіду та змін у зовнішньому середовищі;
- прогностичність – орієнтація не лише на фіксацію фактів господарського життя, а й на передбачення тенденцій і можливих ризиків;
- інтелектуальна підтримка рішень – використання алгоритмів штучного інтелекту для моделювання сценаріїв та оцінки наслідків управлінських дій.

У середньостроковій перспективі розвиток концепції Smart Accounting перейде від інтелектуалізації окремих процесів до створення самонавчальних фінансових систем, які зможуть самостійно ідентифікувати проблеми, формувати рекомендації та коригувати управлінські рішення на основі аналізу потоків даних у реальному часі.

Одним із провідних напрямів стане впровадження когнітивних облікових платформ, що поєднують технології штучного інтелекту, нейронних мереж і когнітивної аналітики. Такі системи не лише відображатимуть фінансові операції, а й розумітимуть їх економічний зміст, оцінюючи ризики, ефективність і наслідки управлінських рішень.

Перспективним є також створення єдиних цифрових облікових екосистем, у межах яких підприємства, банки, податкові органи та аудитори обмінюватимуться достовірними даними в режимі онлайн. Це забезпечить повну транспарентність фінансових потоків і суттєво зменшить ризики маніпуляцій чи помилок.

Крім того, у майбутньому очікується трансформація функції бухгалтера – від виконавця рутинних операцій до аналітичного радника менеджменту, який працює з цифровими моделями, прогнозами та сценаріями розвитку підприємства.

Упровадження технологій розумного обліку закономірно змінює структуру професійної діяльності бухгалтерів, трансформуючи традиційні підходи до виконання облікових функцій. В умовах автоматизації рутинних операцій, використання систем штучного інтелекту, машинного навчання та аналітичних платформ відбувається зміщення акцентів з технічного ведення обліку на аналітичну, управлінську й консультативну діяльність.

Попри поширені побоювання щодо втрати робочих місць бухгалтерів, сучасні тенденції свідчать не стільки про скорочення чисельності, скільки про зміну змісту праці.

Облікові фахівці поступово перетворюються на фінансових аналітиків, архітекторів даних, консультантів із цифрової трансформації, здатних взаємодіяти з інтелектуальними системами та інтерпретувати результати аналітичних алгоритмів.

У перспективі очікується зниження попиту на низькокваліфіковану бухгалтерську працю, пов'язану з первинною обробкою документів, але водночас зростатиме потреба у спеціалістах, які володіють знаннями в галузі інформаційних технологій, штучного інтелекту, управлінської аналітики та кібербезпеки. Саме такі компетенції визначатимуть конкурентоспроможність бухгалтерів нового покоління.

Для України це означає необхідність перегляду системи підготовки та перепідготовки бухгалтерських кадрів, інтеграції до освітніх програм дисциплін з цифрової економіки, управління даними, автоматизації фінансових процесів і аналітики на основі AI.

Отже, розумний облік не усуває роль бухгалтера, а перетворює її, роблячи фахівця ключовим елементом у системі інтелектуального управління фінансами підприємства.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що облікові процеси є фундаментальною складовою фінансового менеджменту підприємства, проте їх розвиток в Україні ускладнюється високим рівнем нормативної турбулентності, зростанням складності регуляторного середовища, релокацією бізнесу та кадровим дефіцитом бухгалтерів. Встановлено, що інтелектуалізація обліку стає визначальним чинником підвищення якості фінансової інформації, прискорення прийняття рішень та посилення стійкості підприємства. Використання штучного інтелекту, машинного навчання, Big Data і хмарних сервісів забезпечує перехід від автоматизації до інтелектуального аналізу та прогнозування фінансових показників. Аналіз програмних продуктів показав значну диференціацію рівнів інтелектуалізації: від базових систем автоматизації до комплексних цифрових платформ, здатних підтримувати прогнозне моделювання та інтегроване управління. Разом із тим визначено проблеми, що стримують розвиток інтелектуального обліку в Україні, зокрема: недостатні цифрові компетенції фахівців, обмежене фінансування, фрагментарність цифрових рішень і підвищення кіберризиків. Їх подолання потребує оновлення інформаційної інфраструктури, удосконалення нормативної бази, розвитку системи «розумного обліку», розвитку компетенцій і трансформацію професії бухгалтера. Перспективи «розумного обліку» пов'язані з формуванням самонавчальних фінансових систем, когнітивних облікових платформ та цифрових екосистем взаємодії бізнесу, держави й фінансових інституцій.

Таким чином, інтелектуалізація облікових процесів є стратегічним напрямом підвищення ефективності фінансового менеджменту та формує основу сучасної цифрової моделі управління підприємством.

Список використаної літератури

1. Брюховецька Н. Ю. Богуцька О.А. Інтелектуалізація підприємств: підходи, сутність, структура. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 1 (59). С. 92–100.
2. Давиденко Н., Бурак А., Ключка О. Цифровізація фінансового менеджменту підприємств. *Сталій розвиток економіки*. 2025. Вип. 2 (53). С. 417–422. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-58>.
3. Денишук М. Ф. Інтелектуалізація систем автоматизації бухгалтерського обліку. Штучний інтелект. 2000. URL: <https://ea.donntu.edu.ua/jspui/handle/123456789/22960>.
4. Новіков В. В. Диджиталізація бухгалтерського обліку малих підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3 (105). С. 81–88. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-3\(105\)-81-88](https://doi.org/10.26642/jen-2023-3(105)-81-88).
5. 30 чемпіонів диджиталізації. *Forbes Ukrain*, веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/ratings/30-chempioniv-didzhitalizatsii-28012025-26538>.
6. Глобальний звіт GEM 2024/2025: Перевірка реальності підприємництва. URL: <https://gemconsortium.org/report>.
7. Автоматизація бізнесу у 2025 році. *ERP Forum*, веб-сайт. URL: <https://www.erpforum.com.ua/blog/doslidzhennia-10/avtomatizatsiia-biznesu-u-2025-rotsi-298>.

8. Бізнес-центр. *Clarity Team*, веб-сайт. URL: https://clarity-team.com/business_central/
9. Odoo. *Odoo*, веб-сайт. URL: https://www.odoo.com/uk_UA.
10. Microsoft Dynamics 365 Business Central. *Microsoft*, веб-сайт. URL: <https://www.microsoft.com/en/dynamics-365/products/business-central>.
11. IT Enterprise ERP. *IT Enterprise*, веб-сайт. URL: <https://www.it.ua/erp-system-it-enterprise>.
12. Universal 9 ERP. *SoftPro*, веб-сайт. URL: <https://softpro-global.ua/>
13. Torgsoft. *Torgsoft*, веб-сайт. URL: <https://torgsoft.ua/>
14. BAS ERP. *BAS Soft*, веб-сайт. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-corp/bas-erp/>
15. SAP S/4HANA. *SAP*, веб-сайт. URL: <https://www.sap.com/uk/products/erp/s4hana.html>.
16. SAP Business One. *SAP*, веб-сайт. URL: <https://www.sap.com/products/erp/business-one.html>.
17. Yani Hou, Jiexin Feng (2025). Research on the Construction of Smart Accounting Systems in the Context of Big Data. *Accounting and Corporate Management*, Vol. 7, P. 54–59. DOI: <http://dx.doi.org/10.23977/acccm.2025.070107>.